

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

PRÁVO PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

III. soukromoprávní instituty

© Zdeňka Králíčková, 2018

LITERATURA

■ MONOGRAFIE

- Čuhelová, K.*: Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Praha: Wolters Kluwer, 2016.
- Voňková, J., Huňková, M.*: Domácí násilí z pohledu žen. Praha: Profem, 2004;
- Marvánová-Vargová, B. Pokorná, D., Toufarová, M.*: Partnerské násilí. Linde, 2009;
- Gjuričová, Š., Kocourková, J., Koutek, J.*: Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000;
- Špeciánová, Š.*: Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Praha: Linde, 2003;
- Vaničková, E.*: Tělesné tresty dětí (definice - popis - následky). Praha: Grada Publishing, 2004;

■ SBORNÍK Z KONFERENCE

- Právo proti domácímu násilí (online)
dostupný na www.law.muni.cz (Dny práva)

■ UČEBNICE

- Králičková, Z., Žatecká, E., Dávid, R., Kornel. M.*: Právo proti domácímu násilí. Praha: C. H. Beck, 2011.
- Hrušáková, M., Králičková, Z., Westphalová, L. a kol.*: Rodinné právo. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2017.

■ STUDIE

- Čuhelová, K., Šínová, R.* Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu a rekonstrukce soukromého práva. Právní rozhledy, 2013, č. 3, s. 104 - 110;
- Králičková, Z.*: Občanskoprávní aspekty domácího násilí de lege ferenda. Bulletin advokacie, 2003, č. 8, s. 84 - 89;
- Králičková, Z.*: Civilněprávní postih domácího násilí - utopie, nebo efektivní budoucí právní úprava? Právo a rodina, 2004, č. 12, s. 7 - 10;
- Králičková, Z.*: Civilněprávní postih domácího násilí - úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828). Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, s. 50 - 53;
- Králičková, Z., Dávid, R.*: Rodinné bydlení a domácí násilí. Právní fórum, 2008, s. 429 - 436;
- Radvanová, S.*: Zdravé rodinné prostředí - jak pro koho. Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, s. 47 - 49;
- Melicharová, D.*: Dítě jako svědek a oběť domácího násilí. Ibid., s. 62 - 65

LIDSKOPRÁVNÍ DIMENZE

- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
 - ▶ pozitivní závazky státu
 - čl. 8 právo na ochranu rodinného života a soukromí
 - čl. 6 právo na spravedlivý proces

Case law Evropského soudu pro lidská práva:

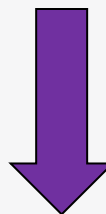
- Case of Z and Others v. the United Kingdom
- Case of Bevacqua and S. v. Bulgaria
- Case of Osman v. the United Kingdom
- Case of Opuz v. Turkey

DALŠÍ AKTIVITY RADY EVROPY

Ad hoc Committee on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (CAHVIO):

Draft Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Návrh Úmluvy o předcházení a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí) - 15th October 2009 www.coe.int

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence - Istanbul, 11.V.2011, No. 2010

OBČANSKÝ ZÁKONÍK

zákon č. 89/2012 Sb.

OBECNÁ ČÁST

- § 1/2, 2/3 OZ - výkon práv a povinností v souladu s dobrými mravy
 - § 3/2 písm. a) OZ - právo na ochranu života a zdraví, svobody, cti, důstojnosti a soukromí
 - § 8 OZ - zákaz zneužití práva
 - § 81 OZ - právo na ochranu osobnosti
... včetně všech přirozených práv člověka (také právo žít podle svého); zejména život a důstojnost, zdraví, vážnost, čest, soukromí
- + ochrana prostřednictvím žalob
... zejména na upuštění od neoprávněného zásahu, na odstranění následků zásahů, na přiměřené zadostiučinění, případně na náhradu nemajetkové újmy v penězích
- + *další zásady soukromého práva*

ČÁST DRUHÁ

- § 687 OZ - povinnost manželů úctou, vzájemně respektovat svoji důstojnost, podporovat se, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí

- § 751 a násl. OZ - zvláštní ustanovení proti DN
 - + *další instituty týkající se společného jmění manželů a manželského a rodinného bydlení a výživného*
 - + *další instituty týkající se rodičovství a rodičovské odpovědnosti*
 - + *další instituty týkající se dědění*

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ V OZ

§ 751 OZ

(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu **tělesného nebo duševního násilí** vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.

(2) Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

§ 752 OZ

Omezení, popřípadě vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na **dobu šesti měsíců**. Soud na návrh rozhodne **znovu**, jsou-li pro to zvláště závažné důvody.

§ 753 OZ

Právo domáhat se ochrany proti **domácímu násilí** má také každá jiná osoba, která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.

§ 3021 OZ

Ustanovení § 751 až 753 proti **domácímu násilí** se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé.

I. MANŽELSTVÍ

USTANOVENÍ, KTERÁ MOHOU BÝT VYUŽITA

§ 698 OZ

§ 747 OZ

(1) Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich.

(2) K nakládání s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, potřebuje manžel souhlas druhého manžela; to neplatí, jedná-li se o věc zanedbatelné hodnoty.

(3) Manžel se může **dovolat neplatnosti právního jednání**, jímž druhý manžel s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, naložil bez jeho souhlasu.

(1) Má-li alespoň jeden z manželů právo nakládat domem nebo bytem, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny, a tohoto domu nebo bytu je k bydlení manželů nebo rodiny nezbytně třeba, musí se zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit. Manžel zejména nesmí bez souhlasu druhého manžela takový dům nebo byt zcizit nebo k domu, jeho části nebo k celému bytu zřídit právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny, ledaže zajistí manželovi nebo rodině po všech stránkách obdobné bydlení s bydlením dosavadním.

(2) Jedná-li manžel bez souhlasu druhého manžela v rozporu s odstavcem 1, může se tento manžel dovolat neplatnosti takového právního jednání.

SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ

- za trvání manželství lze *nově* zrušit, i zúžit, jen ze *závažných důvodů* - § 724 OZ
- po rozvodu či zúžení lze vypořádat - § 736 OZ
 - dohodou - *autonomie vůle*
 - soudem § 740 + 742 OZ - přihlédne se zejména k potřebám nezletilých dětí a péči o rodinu a společnou domácnost
 - domněnkou § 741 OZ
- problematika soudního přezkumu před/manželských či před/rozvodových smluv

SPOLEČNÉ BYDLENÍ - VARIANTY I.

společný nájem bytu manžely

- vznik ex lege: §§ 745 OZ

nové: lze vyloučit (před)manželskou smlouvou

+ vykázání, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ + zákaz dispozic § 748 OZ

- po rozvodu

- § 768 odst. 1 OZ

*dohoda x zrušení práva společného nájmu soudem
(způsob náhrady - právo bydlení 1 rok - odkaz na § 767/2!)*

SPOLEČNÉ BYDLENÍ - VARIANTY II. spoluvlastnictví

- byt nebo dům ve společném jmění manželů
 - za trvání manželství lze *nově* zrušit i zúžit, jen ze *závažných důvodů* - § 724 OZ
 - + *vykázání, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ + zákaz dispozic § 748 OZ*
 - po rozvodu či zúžení lze vypořádat - § 736 OZ
 - dohodou – *autonomie vůle*
 - soudem - § 740 + 742 OZ – přihlédne se zejména k potřebám nezaopatřených dětí a péči o rodinu a společnou domácnost
 - domněnkou - § 741 OZ
- byt nebo dům v podílovém spoluvlastnictví manželů
zrušení a vypořádání *kdykoli*: dohodou či soudem + *vykázání ...*

SPOLEČNÉ BYDLENÍ - VARIANTY III. odvozené právní důvody bydlení - § 744 OZ

- byt nebo dům ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů

- *oběti*

k zákazu vstupu agresivního manžela do společné domácnosti srov. usnesení OS Plzeň-město čj. 20 C 220/2003, In Bulletin advokacie 2/2004, s. 81, s poznámkou Daniely Kovářové:

„násilník má obecně právo bydlení dle § 18 ZOR, nyní § 687 OZ (srov. „žít spolu“), nikoli tehdy, je-li jeho chování v hrubém rozporu s dobrými mravy“

+ vykázání, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ

po rozvodu: nové § 769 OZ - povinnost se vystěhovat

- *násilníka: vykázání, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ + zákaz dispozic § 747 OZ*

- byt nebo dům ve výlučném vlastnictví třetí osoby
 - *příbuzní - prarodiče apod.*
 - *osoby blízké*

vykázání, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ

po rozvodu - nové § 770 OZ: právo žádat vystěhování

OPUŠTĚNÍ SPOLEČNÉ DOMÁCNOSTI

■ Rozsudek NS č.j. 26 Cdo 643/2001-51

In Bulletin advokacie 8/2001, s. 63 a násl.

„Trvalé opuštění společné domácnosti jedním z manželů ... musí být proto také svobodným projevem vůle manžela, který domácnost opouští. O případ tohoto druhu nejde tam, kde opuštění společné domácnosti je motivováno snahou vyhnout se neshodám v manželství.“

ROZVOD MANŽELSTVÍ

- Rozvod „sporný“ dle § 755 OZ
 - jen změna statusu
 - nelze spojit s řízením o úpravu
 - výživného mezi manžely
 - bydlení
 - majetku (podíl, SJM)
 - event. výživného pro dobu po rozvodu
 - ZPĚTVZETÍ NÁVRHU - ŠIKANA - § 857 ZŘS

X

- Rozvod „nesporný“ dle § 757 OZ
- Rozvod „s tvrdostní klauzulí“ dle § 755/2 písm. b) OZ

VYŽIVOVACÍ POVINNOST

- vyživovací povinnost mezi manžely (§ 697 OZ)
stejná životní úroveň
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (§ 760 OZ)
 - obecná
přiměřená výživa
 - tzv. sankční
stejná životní úroveň - viz dále

§ 762 OZ

(1) Nedohodnou-li se manželé nebo rozvedení manželé o **výživném**, může manžel, který rozvrat manželství převážně nezapříčinil nebo s rozvodem nesouhlasil a kterému byla rozvodem způsobena závažná újma, navrhnout, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň. Právo rozvedeného manžela na výživné lze v tomto případě považovat za důvodné jen po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu.

(2) Dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje **znaky domácího násilí**, nemá právo na výživné podle odstavce 1, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.

PO SMRTI

§ 1482 OZ

(1) Probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího **znaky domácího násilí**, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.

II. PARTNERSTVÍ/ NESEZDANÉ SOUŽITÍ

- NENÍ SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ
- NENÍ SPOLEČNÝ NÁJEM BYTU MANŽELY
 - ZPRAVIDLA JEN TZV. ODVOZENÝ PRÁVNÍ DŮVOD BYDLENÍ - SOUHLAS K BYDLENÍ/ODVOLÁNÍ
 - PODÍLOVÉ SPOLUVLASTNICTVÍ
 - INOMINÁT
- Je-li společné dítě, příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě (§ 920 NOZ)
- Je-li partnerství registrované, je vzájemná vyživovací povinnost
 - + vykázaní, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ ve spojení s § 3021 OZ

III. VÍCEGENERAČNÍ SOUŽITÍ

- ZPRAVIDLA JEN TZV. ODVOZENÝ PRÁVNÍ DŮVOD BYDLENÍ - SOUHLAS K BYDLENÍ/ODVOLÁNÍ
- PODÍLOVÉ SPOLUVLASTNICTVÍ
- VĚCNÉ BŘEMENO BYDLENÍ - SLUŽEBNOST
- INOMINÁT
- +
- VZÁJEMNÁ VYŽIVOVACÍ POVINNOST MEZI OSTATNÍMI PŘÍBUZNÝMI (§ 910 OZ)
- VYŽIVOVACÍ POVINNOST DĚTÍ K RODIČŮM (§ 915/2 OZ)

+ vykázání, resp. omezení či vyloučení práva bydlet dle § 751 a násl. OZ ve spojení s § 3021 OZ